

KOMMUNSTYRELSEN
Carola Gunnarsson

Finansdepartementet
Fi2016/02568/K

SALA KOMMUN Kommunstyrelsens förvaltning	
Ink. 2016-09-02	
Diarienum 2016/904	Aktbilaga 4

Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)

Sala kommun har beretts tillfälle att till Finansdepartementet yttra sig över Indelningskommitténs delbetänkande Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48) som överlämnades den 30 juni 2016 till regeringen.

Kommittén har haft i uppdrag att föreslå en ny läns- och landstingsindelning som innebär att Sverige delas in i väsentligt färre län och landsting. Syftet är att skapa en ändamålsenlig indelning och effektiva organisationer som medför bestående fördelar. I uppdraget ingår även att föreslå en enhetlig beteckning för kommuner på regional nivå och hur landsting ska tilldelas det regionala utvecklingsansvaret.

Enligt uppdraget ska kommittén lämna förslag på en ny indelning som kan träda i kraft den 1 januari 2023. Om kommittén fann att det var möjligt att genomföra en eller flera indelningsändringar som kan träda i kraft redan den 1 januari 2019 skulle kommittén lämna ett delbetänkande senast den 30 juni 2016.

I det delbetänkande som överlämnades till regeringen den 30 juni 2016 lämnades sådana förslag som, för landstingens del, kan träda i kraft den 1 januari 2019.

I sitt delbetänkande skriver Indelningskommittén att dagens länsindelning i de flesta fall är flera hundra år gammal. Redan år 1957 pekade Riksdagens revisorer på att länen inte längre framstod som naturligt avgränsade administrativa enheter och allt sedan dess har utredning efter utredning pekat på att den nuvarande länsindelningen har spelat ut sin roll och att en reformering av den regionala samhällsorganisationen är angelägen.

Indelningskommittén skriver dock att tre större ändringar i länsindelningen har genomförts under de senaste decennierna. År 1968 lades Stockholm stad och Stockholms län samman till ett nytt län, Stockholms län. 1997 slogs Kristianstads och Malmöhus län samman till Skåne län och året efter, 1998, lades Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län samman till Västra Götalands län. Därigenom har de idag största länen redan genomfört en indelningsreform.

Kommunstyrelsen

Indelningskommittén understryker att över hälften av Sveriges befolkning bor i dessa tre län, medan mindre än hälften, bor i tillsammans 18 län.

Indelningskommittén lyfter också i sitt delbetänkande att statens myndigheter har organiserat sig utifrån det egna perspektivet och den egna verksamhetens förutsättningar utan att tillräcklig hänsyn tagits till effekterna för den samlade statliga förvaltningen på regional nivå. Kommittén konstaterar att staten både är asymmetrisk och fragmenterad i sin regionala indelning.

Indelningskommittén menar i sitt delbetänkande att den kraftiga obalansen i den regionala samhällsorganisationen har gett Stockholm, Skåne och Västra Götaland fördelar genom att man har stora administrativa resurser och en kunskapsmässig plattform vid såväl regionala som nationella prioriteringsdiskussioner.

Dessa län kan därför i kraft av sin planeringskapacitet ta fram genomarbetade underlag som är väl anpassade till de beslutsprocesser som till exempel Trafikverket eller andra myndigheter har. Genom en god lokal och regional kännedom och ett faktamässigt övertag vid diskussioner om till exempel byggandet av vägar och järnvägar kan den starka regionen övertygande och proaktivt göra analyser som illustrerar varför de egna förslagen är de mest lämpliga och lönsamma. Det finns också en storleksmässig obalans när det gäller fördelningen av nationella forskningsresurser samt projektmedel från EU.

Indelningskommittén konstaterar att det förslag som man nu presenterar utgår från att man anser att det för framtiden finns möjlighet att skapa sex starka län som alla, i ökad global konkurrens och inom den europeiska integrationen, kan bidra till nationell tillväxt och lokal välfärd. Dessa landsting blir också starka nog att fungera i en ändamålsenlig regional samhällsorganisation tillsammans med länsstyrelser och centrala statliga myndigheter.

Indelningskommittén understryker att Sveriges regionala indelning är viktig för möjligheterna att skapa tillväxt och därmed förutsättningar för likvärdig välfärd i hela landet.”

Kommunstyrelsen

Sala kommuns ställningstagande

Sala kommun

- delar Indelningskommitténs bedömning att det är nödvändigt att genomföra en reform som innebär betydligt färre och större län och landsting för att ta vara på hela landets resurser och skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet.
- instämmer i Indelningskommitténs förslag om en ny regional indelning och att ett Svealands län bestående av Västmanland, Södermanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Gävleborgs län bildas.
- biträder tidplanen som innebär att de föreslagna ändringarna i länsindelningen ska träda i kraft den 1 januari 2018 och den förändrade landstingsindelningen den 1 januari 2019.
- understryker att den statliga regionala myndighetsindelningen måste sammanfalla med de nya länen och genomföras skyndsamt.
- anser att den statliga lokaliseringpolitiken bör nyttjas som ett medel för tillväxt i hela Svealandsregionen.
- understryker vikten av flerkärnighet inom regionen så att alla delar av det nya länet får del av resurserna.
- påpekar att för att indelningsreformen ska bli framgångsrik krävs en verklig decentralisering av makt, befogenheter och resurser till de folkvalda regionerna. Därför bör en genomlysning av möjligheterna att öka beslutanderätten kring tillväxtfrågor, EU-program inkl landsbygdsprogrammet och infrastrukturfrågor göras. De folkvalda regionerna bör också ges större inflytande inom bl a delar av arbetsmarknadspolitiken, kompetensförsörjning och integrationsfrågor.
- poängterar att det ska finnas tillgång till vård i hela regionen. En Svealandsregion kan ge de mindre sjukhusen bättre möjligheter att utvecklas. Specialiserad vård får inte enbart centraliseras till universitetssjukhusen; närsjukhus och mindre sjukhus måste också få behålla och utveckla sina expertområden.
- menar att potentialen att minska de administrativa kostnaderna och omfördela dessa resurser inom hälso- och sjukvården till kärnverksamheten måste tas tillvara.
- säger nej till tvingande kommunsammanslagningar som en effekt av regionaliseringen. Istället måste möjligheterna att på ett mer effektivt och smidigt sätt samarbeta kommuner emellan förbättras.

Carola Gunnarsson (C)
Kommunstyrelsens ordförande

Kommunstyrelsen

Bakgrund

Den regionala samhällsorganisationen har diskuterats och utretts under flera decennier. Regionfrågan handlar både om ansvaret för den regionala utvecklingen, statens regionala förvaltning och om den regionala indelningen. Sedan slutet av 1990-talet har den regionala politiska nivån successivt i vissa områden av vårt land tagit över ansvaret för den regionala utvecklingen i länen, genom direktvalda regioner och genom indirekt valda samverkansorgan. Den statliga regionala förvaltningen har genomgått stora förändringar genom att nya myndigheter bildats respektive ombildats och genom en övergång från självständiga länsmyndigheter till nationella enmyndigheter med regional indelning – dock fortfarande utifrån ett sektorsperspektiv. Däremot har inte behovet av en samlad regional indelning för landsting/regioner, län och myndigheter hanterats.

Ansvarskommittén

Ansvarskommittén föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 2007:10) en ny regional samhällsorganisation. Man konstaterade att den regionala nivån undergått mycket stora förändringar, som dock övervägts och beslutats utan inbördes samordning. Det har resulterat i ett stort antal aktörer med oklara och ofta överlappande ansvarsområden och en regionindelning som skiftar från sektor till sektor. Kommittén ansåg att en betydande del av den offentliga verksamheten även i framtiden bör organiseras på regional nivå. Det gäller uppgifter med anknytning till regional utveckling och hälso- och sjukvård men också samordning av statliga verksamheter. Kommitténs förslag syftade till att komma till rätta både med dagens problem och att kunna hantera utmaningar på flera decenniers sikt.

Kommittén ansåg att en hållbar regional samhällsorganisation förutsätter en ny regional geografi med en ny indelning i län och regionkommuner. Såväl hälso- och sjukvård och regional utveckling som en bättre samordnad stat på regional nivå kräver väsentligt *färre* län och regionkommuner än idag. Lika viktigt är dock att de kräver en gemensam indelning för alla delar av den regionala samhällsorganisationen: en *gemensam* läns- och regionkommunindelning som även skall följas av statliga myndigheter.

Remissopinionen och regeringens slutsatser

En mycket stor majoritet av remissinstanserna var i huvudsak positiva till kommitténs förslag att ersätta landstingen med regionkommuner med ett sammanhållet regionalt utvecklingsuppdrag. Bland kommuner och landsting var stödet för förslaget närmast totalt. En mycket stor majoritet var också i huvudsak positiv till förslaget att reducera antalet län och regionkommuner, liksom till att

Kommunstyrelsen

dessa ska ha en gemensam indelning. Däremot fanns olika uppfattningar när det gällde befolkningskriteriernas gränsvärden, bedömningen av antalet regionkommuner eller av behovet av jämnstora län.

Ansvarskommitténs förslag ledde dock inte till någon proposition. Istället uttalade den dåvarande regeringen att en ny indelning borde växa fram underifrån, dvs. utan gemensamma kriterier och utan ett gemensamt slutmål. Dock skulle statens regionala indelning utredas och förslag om en gemensam indelning anpassas efter förväntade ansökningar om att bilda större regioner. Regeringen slog även fast att försöksverksamheten i Skåne och Västra Götalandsregionen skulle permanentas från 2011, att dessa regioners ansvar för regional utveckling skulle gälla även för nya regioner och att Halland och Gotland skulle erhålla regionstatus.

Vad hände sedan?

Efter det att Ansvarskommittén redovisat sitt förslag och regeringen klargjort förutsättningarna för den fortsatta processen har en rad regionkommuner bildats och flera är under bildande, däribland Region Västmanland som kommer att bildas den 1 januari 2017

Statens regionala förvaltning

Frågan om statens regionala förvaltning behandlades av en statlig utredning under ledning av Mats Sjöstrand (SOU 2012:81). Utredningen hävdade att staten i grunden måste reformera sin verksamhet på den regionala nivån oberoende av om några landstingssammanslagningar var aktuella och att en reform för länsstyrelserna var absolut nödvändig. Utredningen konstaterade vidare att den statliga regionala förvaltningen måste vara samordnad, ha hög kompetens och utföra sitt uppdrag på ett effektivt sätt. Den föreslog därför att antalet länsstyrelser skulle minska från 21 till 12.

Utredaren hävdade vidare att vissa statliga myndigheters verksamhet har ett sådant samband att en ökad effektivitet i den samlade statliga förvaltningen kan uppnås om de följer samma geografiska indelning. Utredningen föreslog en indelning i sju områden som skulle gälla för Trafikverket, Lantmäteriet, Polisen, Säkerhetspolisen, Arbetsmiljöverket, Skolinspektionen samt Inspektionen för vård och omsorg. Vidare föreslogs att Arbetsförmedlingen inom sin organisation ska ha tydliga funktioner för regional samverkan, att den geografiska indelningen för strukturfonderna ska följa förslaget till statlig regional indelning och att myndighetsstrukturen inom detta område skall prövas.

Utredningens förslag har inte remissbehandlats och inte heller lett till några konkreta förslag från regeringens sida. Behovet av en regionalt samordnat stat kvarstår således liksom av en översyn av länsstyrelsernas organisation och arbetsuppgifter.

Kommunstyrelsen

Indelningskommitténs förslag

Kapacitet att bygga strukturer för regional utveckling

Indelningskommittén har i sitt arbete utgått ifrån att de nya länen och landstingen ska ha tillräcklig kapacitet för att kunna bygga strukturer för regional utveckling. Det handlar om att kunna upprätta, vidmakthålla och utveckla forskningsmiljöer och kompetenscentra, att kunna fördela resurser och genomföra nödvändiga investeringar.

Förmåga att ansvara för det regionala hälso- och sjukvårdssystemet inklusive regionsjukvården

De nya länen och landstingen ska också ha tillräcklig förmåga att själva kunna ansvara för hälso- och sjukvårdssystemet. Även med väsentligt färre län kommer samverkan mellan sjukvårdshuvudmännen och staten att vara nödvändigt.

Utgå från befintliga samverkansmönster

Indelningskommittén bygger vidare på de samverkansmönster som har vuxit fram inom olika samhällsområden. Även om dessa samarbeten inte bygger på en gemensam identitet så har de ofta en stor betydelse för möjligheterna att samlas kring en gemensam agenda och mobilisera utvecklingskraft. Dessa samarbetsmönster är ofta förankrade i befolkningen och kan därmed skapa legitimitet för en ny länsindelning.

Demokrati och legitimitet

Ett grundläggande krav på ett demokratiskt styrelseskick är att det ska vara överskådligt så att medborgarna har möjlighet att förstå var beslut fattas, möjlighet att påverka processen samt möjlighet att utkräva ansvar av de valda representanterna. Ett svårbegripligt och svårgenomträngligt system kan därför försvaga legitimiteten för den regionala demokratin. Att samla verksamheterna och uppgifterna som i dag beslutas av indirekta politiska organ i ett direktvalt landsting innebär möjligheter för en förstärkning av demokratin. Det ger också möjlighet att utveckla samverkan med olika intresseorganisationer och civilsamhället.

En indelning i sex län

För att ta vara på hela landets resurser och skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet är Indelningskommitténs bedömning att sex regioner skapar en sådan utvecklingskraft att tillväxt kan ske i hela landet. En indelning i sex län och landsting ger möjligheter för alla delar i de nya länen både att utvecklas och att få del av den gemensamma utvecklingen samt bidra till den nationella tillväxten och den lokala välfärden.

Kommunstyrelsen

Detta handlar, som nämnts, inte främst om sammanslagningar av län och landsting. Lika viktigt som att skapa resursstarka län och landsting är det att skapa en regional samhällsorganisation där statliga myndigheter kan ha en gemensam indelning med de nya länen och landstingen vilket i sin tur ger ökad styrka i arbetet med såväl regionalt tillväxtarbete som hälso- och sjukvård. Indelningskommittén föreslår i stället en indelning med en stark region mellan Stockholm och Västra Götaland, ett Svealand bestående av Gävleborg, Dalarna, Uppsala, Örebro, Västmanland och Södermanland. På motsvarande sätt föreslås en stark region mellan Stockholm och Skåne bestående av Östergötland och länen i Småland. I den norra delen av landet föreslås en sammanslagning av de fyra nordligaste länen. Därmed uppnås en tillräcklig styrka för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete i norr. En indelning av Sverige i mer jämnstarka län och landsting med verklig förmåga att fullgöra sina uppdrag. På detta sätt skapas förutsättningar att bygga strukturer för regional utveckling och mer jämlika förutsättningar att ta ansvar för hälso- och sjukvård.

Indelningskommitténs förslag på tre indelningsändringar

Indelningskommittén bedömning är att sex regioner skapar en sådan utvecklingskraft att tillväxt kan ske i hela landet. En indelning i sex län och landsting ger möjligheter för alla delar i de nya länen både att utvecklas och att få del av den gemensamma utvecklingen samt bidra till den nationella tillväxten och den lokala välfärden. I Indelningskommitténs slutbetänkande som ska lämnas den 30 augusti 2017 återkommer kommittén med förslag som täcker hela landets geografi. I delbetänkandet som lämnades den 30 juni 2016 föreslås tre indelningsändringar med ikraftträdande den 1 januari 2018 – Norrlands län, Svealands län och Västra Götalands län samt. För den förändrade landstingsindelningen föreslås ikraftträdande den 1 januari 2019.

Norrlands län

En sammanläggning av de fyra nordligaste länen, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län och landstingen i dessa län föreslås. Därmed uppnås en tillräcklig styrka, enligt Indelningskommittén, för att ansvara för sjukvården i landstinget och resurser för ett effektivt regionalt utvecklingsarbete. Länen är relativt glest befolkade och för att få tillräcklig kraft i det nya länet blir det med nödvändighet ett stort geografiskt område. Här har således avvägningar gjorts mellan å ena sidan resursstyrka och å andra sidan geografisk storlek.

Svealands län

Indelningskommittén föreslår ett bildande av Svealands län bestående av dagens Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län. De kan då utgöra en stark samarbetspart till bland annat Stockholms län. Samverkan kring bland annat kollektivtrafik och transportinfrastruktur underlättas av att hanteras av två parter i stället för i dagens indelning. Kommittén påpekar att detta område länge har samverkat inom hälso- och

Kommunstyrelsen

sjukvårdsområdet inom ramen för den något större Uppsala-Örebro sjukvårdsregion.

Västra Götalands län

Indelningskommittén föreslår att dagens Västra Götalands län och Värmlands län läggs samman i ett nytt Västra Götalands län. Detta knyter samman näringslivet runt Vänern och bygger vidare på befintliga samarbeten samt ger förutsättningar för ett gemensamt samarbete med Norge.

Länsstyrelser i de föreslagna länen

Indelningskommittén understryker att en ändrad länsindelning även innebär en ändrad organisation för länsstyrelserna. Färre länsstyrelser innebär även större länsstyrelser med ansvar för en större yta och bättre förutsättningar för att bedriva en effektiv och likvärdig verksamhet. Kommittén anser att länsstyrelsernas uppgifter, dels i det regionala tillväxtarbetet och dels i att samordna staten på regional nivå bör utvecklas. Respektive ny länsstyrelse ska ansvara för länsstyrelsernas uppgifter i det nya länet. Det innebär att vissa uppgifter som tidigare varit koncentrerade till andra länsstyrelser förs till de nya länsstyrelserna när dessa bildas.

Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna i länsindelningen ska träda i kraft den 1 januari 2018. Den förändrade landstingsindelningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Sala kommuns ställningstagande

Sala kommun delar Indelningskommitténs bedömning att det är nödvändigt att genomföra en reform som innebär betydligt färre och större län och landsting för att ta vara på hela landets resurser och skapa förutsättningar för utveckling och tillväxt i hela landet. Sala kommun har också i tidigare remissyttranden uttryckt oss positiva till detta.

Sala kommun instämmer i Indelningskommitténs förslag om en ny regional indelning och att ett Svealands län bestående av Västmanland, Södermanland, Örebro, Uppsala, Dalarna och Gävleborgs län bildas.

Vi biträder också tidplanen som innebär att de föreslagna ändringarna i länsindelningen ska träda i kraft den 1 januari 2018. Den förändrade landstingsindelningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2019.

Inför Indelningskommitténs fortsatta arbete och behandling av regering och riksdag vill vi utöver detta lyfta ett antal för oss väsentliga frågor.

Kommunstyrelsen

Den statliga regionala myndighetsindelningen måste sammanfalla med de nya länen och genomföras skyndsamt. Det är viktigt för att staten ska kunna bli mer effektiv och för att förbättra möjligheterna att samverka med det övriga samhället. Ett beslut om att statliga myndigheter ska ha samma geografi som de nya folkvalda regionerna möjliggör en sammanhållen, demokratisk och rationell planering av offentliga verksamheter.

Den statliga lokaliseringpolitiken bör nyttjas som ett medel för tillväxt i hela Svealandsregionen. Det handlar om utlokalisering av statliga myndigheters kontor och verksamhet till regionen. Lika viktigt är flerkärnighet inom regionen så att alla delar av det nya länet får del av resurserna.

För att indelningsreformen ska bli framgångsrik krävs en verklig decentralisering av makt, befogenheter och resurser till de folkvalda regionerna. Vi anser därför att det är viktigt att göra en genomlysning av möjligheterna att öka beslutanderätten kring tillväxtfrågor, EU-program inkl landsbygdsprogrammet och infrastrukturfrågor. De folkvalda regionerna bör också ges större inflytande inom bl a delar av arbetsmarknadspolitiken, kompetensförsörjning och integrationsfrågor.

Sala kommun vill understryka vikten av att det ska finnas tillgång till vård i hela regionen. En Svealandsregion kan ge de mindre sjukhusen bättre möjligheter att utvecklas. Det är då viktigt att specialiserad vård inte enbart centraliseras till universitetssjukhusen; närsjukhus och mindre sjukhus måste också få behålla och utveckla sina expertområden. Genom regionaliseringen finns det potential att minska de administrativa kostnaderna och omfördela dessa resurser inom hälso- och sjukvården till kärnverksamheten.

Sala kommun säger avslutningsvis nej till tvingande kommunsammanslagningar som en effekt av regionaliseringen. Istället måste möjligheterna att på ett mer effektivt och smidigt sätt samarbeta kommuner emellan förbättras.